

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060206

DOM
2015-10-14
Stockholm

Mål nr
P 3853-15

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2015-04-08 i mål nr P 1035-15, se bilaga

KLAGANDE

Trafikverket
781 89 Borlänge

MOTPART

Stadsbyggnadsnämnden i Solna stad
171 86 Solna

SAKEN

Bygglov för yttre ändringar på fastigheten X i Solna kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 1232753

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Trafikverket har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva mark- och miljödomstolens dom och bevilja det sökta bygglov.

Stadsbyggnadsnämnden i Solna kommun (stadsbyggnadsnämnden) har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Trafikverket har vidhållit vad som tidigare anförts med huvudsakligen följande tillägg. Människors hälsa måste vara prioriterat framför ett antikvariskt bevarande, särskilt i den situationen där en viss förvanskning är möjlig utan att helhetsintrycket påverkas. Något totalförbud mot förvanskning kan inte anses föreligga (jfr RÅ 1997 ref. 77). Frågan om vilken typ av bullerskyddande åtgärd som ska vidtas är rättskraftigt avgjord varför t.ex. bristande dämpning i fasad saknar relevans för den fråga som ska prövas i målet. Miljö- och hälsoskyddsnämndens föreläggande berör ett betydande antal fastigheter. Det är därför angeläget att såväl projektering, upphandling som själva fönsterentreprenaden bedrivs i så rationella och ändamålsenliga former som möjligt. Ett led i en sådan rationell hantering är givetvis att använda sådana fönster som genom typgodkännande har visat sig svara mot gällande tekniska krav. Trafikverket har att anpassa sig till de fönster som erbjuds på marknaden. Trafikverket ifrågasätter inte att det finns andra typer av bullerdämpande fönster men den fönstertyp som valts är den enda som dokumenterat erbjuder nödvändig nivå på dämpning. Lösningen säkerställer att bästa möjliga teknik används. I dagsläget föreligger det således inget realistiskt fönsteralternativ.

Trafikverket menar även att mark- och miljödomstolen missförstått vilka olika intressen som ska vägas mot varandra. Såväl järnvägen som den angränsande bangården vid Hagalund omfattas av riksintresse för kommunikationer. Kravet på fönsterbyte har föranletts av störningar från denna verksamhet. Skyddsåtgärderna är således av omedelbar betydelse för bedrivandet av den verksamhet som riksintresset

skyddar. Fönsterbytet skyddar därmed ett allmänt intresse för kommunikationer. Detta intresse tillsammans med fastighetsägarens enskilda intresse av bullerdämpning ska vägas samman gentemot det allmänna antikvarieintresset. Vid en sådan avvägning måste det sammantagna intresset för Trafikverket och fastighetsägaren väga tyngre.

Stadsbyggnadsnämnden har vidhållit vad som tidigare anförts med huvudsakligen följande tillägg. Miljö- och hälsoaspekter får inte ställas mot antikvariskt skydd. Istället ska lösningar som tillgodoser både människors hälsa och bevarandet av kulturhistoriska värden eftersträvas. Nämnden har inte motsatt sig att fönster och fönsterdörr byts ut utan föreslagit en lösning som både skulle avhjälpa olägenhet och tillgodose enskilda och allmänna intressen avseende antikvarisk hänsyn. Den föreslagna fönstertypen (Domlux Domus Alu MSE) har utsida av aluminium vilket vore förvanskande mot byggnaden och, mot bakgrund av att fastigheten är en hörntomt och att byggnaden exponerar två fasader mot gaturummet, även för området. Det finns inga krav på typgodkännande av ljudreducerande fönster. Såväl stadsbyggnadsnämnden som miljö- och hälsoskyddsnämnden och Trafikverket känner till att de krav på ljudnivåer inomhus som ställts i föreläggandet kan bli svåra att uppnå eftersom byggnadens ytterväggar inte är tilläggsisolerade. Det borde ligga i Trafikverkets intresse att medverka till prövning och godkännande av en fönstertyp som inte ställer frågan om människors hälsa mot bevarandet av antikvariska värden i bullerstörda miljöer. Det kan tilläggas att bygglov nu sökts och beviljats för bullerskärm mellan bangården och Råstahem, vilket miljö- och hälsoskyddsnämnden bedömt vara tillräckligt för uppfyllande av ljudkraven på bottenvåningar i det bullerstörda området.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Solna kommun har i egenskap av remissinstans yttrat sig och anført i huvudsak följande. Bästa möjliga teknik ska användas vid åtgärdandet av bostaden. Detta mot bakgrund av de höga ljudnivåer som verksamheten på bangården orsakar främst sena kvällar, nattetid samt tidigt på morgonen. Boendes nattsömn blir därmed störd. Olägenheter för människors hälsa föreligger i den aktuella bostaden. Den bullerskärm som ska anläggas mellan bostäderna i Råstahem och bangården kommer inte att sänka de höga ljudnivåerna som förekommer vid fasad på husets övre plan. Mot bakgrund av detta är fönsteråtgärder nödvändiga att genomföra

för att sänka ljudnivåerna inomhus. Då X är ett bostadshus, där människor ska leva och bo utan att hälsan ska påverkas negativt, bör hälsoaspekten i det här fallet väga tyngre än det antikvariska värdet. Framför allt gäller detta byggnadens övre plan, där sovrum är placerade och där kommande skärm inte sänker ljudnivån. Det i sig hindrar dock inte Trafikverket från att undersöka om alternativa fönster, med motsvarande ljudisolerande egenskaper, skulle kunna användas. Trafikverket har inte redovisat några alternativa fönster. Om andra fönster skulle ge lika goda ljudreducerande åtgärder kan dessa väljas istället. Om alternativa åtgärder medför en sämre inomhusmiljö ska bästa möjliga teknik väljas. Det är viktigt att åtgärderna i enlighet med Mark- och miljööverdomstolens dom den 21 november 2013 i mål nr M 11424-12 genomförs.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen delar mark- och miljödomstolens bedömning att fastigheten omfattas av förvanskningförbudet i 8 kap. 13 § plan- och bygglagen (2010:900). Mark- och miljööverdomstolen bedömer även i likhet med mark- och miljödomstolen att den ansökta åtgärden inte är förenlig med bestämmelserna i 8 kap. 13 § och 17 § plan- och bygglagen.

Frågan är om bygglov ändå kan beviljas med beaktande av det föreläggande om att vidta bullerdämpande åtgärder som riktats mot Trafikverket genom Mark- och miljööverdomstolens dom den 21 november 2013 i mål nr M 11424-12. Enligt Mark- och miljööverdomstolens mening har emellertid Trafikverket inte visat att kravet på ljudreduktion inte kan uppnås på annat sätt än genom byte till den föreslagna fönstermodellen. Det är därmed inte uteslutet att liknande resultat kan uppnås genom åtgärder som bättre tillgodoser kraven på såväl ljudreduktion som bevarandet av kulturhistoriska värden. Vid dessa förhållanden får det kulturhistoriska intresset anses väga tungt. Det saknas därför förutsättningar för att bevilja bygglov för den ansökta åtgärden. Att bygglov inte beviljas kan i förevarande fall inte anses medföra någon skada på riksintresset för kommunikation. Trafikverkets överklagande ska därför avslås och mark- och miljödomstolens dom stå fast.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Lars Borg och Eywor Helmenius, referent, tekniska rådet Inger Holmqvist samt tf. hovrättsassessorn Christoffer Sheats.

Föredragande har varit Marie Eiderbrant.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2015-04-08
meddelad i
Nacka Strand

Mål nr P 1035-15

KLAGANDE

Trafikverket
781 89 Borlänge

MOTPART

Stadsbyggnadsnämnden i Solna kommun
171 86 Solna

SAKEN

Bygglöv för yttre ändringar på fastigheten X i Solna kommun

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Stockholms läns beslut den 26 januari 2015 i ärende
nr 40322-43339-2014, se bilaga 1

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 406352

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka Strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 00 E-post: mmd.nacka@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:30-16:00 -

BAKGRUND

Fastigheten X ligger i anslutning till Hagalunds bangård i Solna. Med anledning av den bullrande tågverksamheten som bedrivs på bangården riktade Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Solna stad i juni 2009 ett föreläggande mot Banverket (nuvarande Trafikverket) i egenskap av verksamhetsutövare för bangården. Enligt föreläggandet skulle bl.a. berörda fastighetsägare erbjudas montering av specialfönster för att uppnå en ljudnivå på högst 35 dB(A) inomhus nattetid. Föreläggandet prövades av Mark- och miljööverdomstolen som genom dom den 21 november 2013 beslutade att inte ändra nämndens beslut i denna del.

Trafikverket ansökte i juli 2014 hos Stadsbyggnadsnämnden i Solna stad (nämnden) om bygglov att utföra fönsterbyte till specialfönster av typen Domlux på fastigheten X. Ansökan avsåg byte av sju fönster och en fönsterdörr. Fönsterbytena skulle säkerställa att kravet på högsta bullernivå inomhus kunde efterlevas.

Nämnden beslutade den 19 november 2014 att avslå Trafikverkets ansökan om bygglov. Skälen för detta var i huvudsak att X dels ligger i ett område som enligt gällande översiktsplan har stort kultur- och trevnadsvärde, dels att fastigheten har ett kulturhistoriskt egenvärde eftersom den är ursprunglig och bevarad från byggnadstiden. Nämndens beslut överklagades till Länsstyrelsen i Stockholms län (länsstyrelsen) som i beslut den 26 januari 2015 avslog överklagandet.

Trafikverket har överklagat länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

Trafikverket har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva underinstansernas beslut och medge ansökan om bygglov för de sökta åtgärderna.

Trafikverket har till stöd för sitt överklagande huvudsakligen anfört följande. Specialfönstret Domlux måste användas för att kunna säkerställa att de bullernivåer som föreskrivits i föreläggandet från miljö- och hälsoskyddsnämnden inte

överskrids. Domlux är ett inåtgående aluminiumfönster med godkänt provintyg vad gäller ljuddämpning. Nämnden har föreslagit att Trafikverket ska byta till ett utåtgående träfönster. Ett sådant fönster utgör dock inte ett fullgott alternativ vad gäller ljudreduktionen och bullernivåerna. Ingen leverantör kan tillhandahålla ett sådant fönster som nämnden föreslår med ett godkänt provintyg avseende bullerdämpning.

Trafikverkets enda avsikt med att byta fönster och fönsterdörr är att följa föreläggandet från miljö- och hälsoskyddsnämnden. För att kunna göra detta måste Trafikverket ha möjlighet att styra över val av teknisk åtgärd. Det kan inte heller vara Trafikverkets sak att ta ställning till de två nämndernas olika prioriteringar mellan kravet på undvikande av olägenheter för människors hälsa och kravet på säkerställande av kulturmiljövärden. Det är i detta fall omöjligt att uppfylla båda nämndernas krav.

Av ett antikvariskt utlåtande framgår även att bebyggelsen längs med Schultzvägen – där X är belägen – genom utbyggnader, fasadändringar och fönsterbyten mer eller mindre redan har förvanskats till sitt kulturhistoriska innehåll. Att byta fönster och fönsterdörr på X skulle enligt utlåtandet innebära en lokal skada men fönsterbytet i sig bedöms inte som ett förvanskande av områdets kulturmiljö i sin helhet. Den kulturhistoriska upplevelsen är störst mot gaturummet och där kommer originalfönster att behållas.

Ägaren av fastigheten X har uttryckligen önskat att få en tystare inomhusmiljö.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser framgår av länsstyrelsens beslut.

Frågan i målet är om byte av fönster och fönsterdörr på fastigheten X enligt bygglovsansökan innebär att byggnaden och kulturmiljön förvanskas samt, om så

bedöms vara fallet, bygglov ändå kan beviljas mot bakgrund av det föreläggande som utfärdats mot Trafikverket av miljö- och hälsoskyddsmyndigheten.

Fastigheten X omfattas av detaljplan från 1961. I detaljplanen finns inga bestämmelser om kulturhistoriska värden. I gällande översiktsplan från 2006 är Råsta egnahemsområde – inom vilket X ligger – utpekade som ett område av sammanhängande kulturhistorisk värdefulla miljöer. I översiktsplanen (s. 89) föreskrivs att ”inom utpekade områden gäller alltid 3 kap. 12 § plan- och bygglagen (1987:10) (ÄPBL). Allt eftersom detaljplaner upprättas bör byggnader eller områden som är särskilt värdefulla tas med och skyddas genom planläggning”. Enligt 3 kap. 12 § i ÄPBL, som motsvaras av 8 kap. 13 § i nu gällande plan- och bygglag (2010:900) (PBL), får en byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt inte förvanskas. Av utdrag från kommunens kulturmiljöprogram anges att det aktuella området generellt har ”byggnad med positiv betydelse för stadsbilden och/eller ett visst kulturhistoriskt värde”.

Enligt rättsfallet RÅ 1997 ref. 77 innebär det faktum att helhetsintrycket för en förbipasserande av en byggnad inte försämras genom en viss åtgärd inte utan vidare att åtgärden kan anses förenlig med förvanskningförbudet i PBL. I rättsfallet ansågs en byggnad bli förvanskad när dess taktäckning av tegel ersattes med tegelliknande plåt.

I det antikvariska utlåtandet har endast två fastigheter utpekats som särskilt värdefulla, en av de utpekade fastigheterna är X. Fastighetens ursprungliga fasadbeklädnad, takbeklädnad och till viss del byggnadsdetaljer så som fönster och konsoler under fönster är bevarade från byggnadstiden. Genom regleringen i översiktsplanen har hela området Råsta egnahem utpekats som särskilt värdefullt och även det antikvariska utlåtandet ger stöd för att byggnaden på X är särskilt värdefull och omfattas av förvanskningförbudet i 8 kap. 13 § PBL. Ett fönsterbyte till de av Trafikverket föreslagna Domlux-fönsterna skulle innebära att fastighetens nuvarande fönster, som har tidsenliga profiler, går förlorade. En sådan åtgärd går enligt mark- och miljödomstolens bedömning utöver byggnadens särart

och medför att byggnadens genuina karaktär inte behålls (se bl.a. RÅ 1997 ref 77). Åtgärden är enligt mark- och miljödomstolen inte heller anpassad till byggnadens karaktär. Det är enligt mark- och miljödomstolen alltså inte förenligt med 8 kap. 13 § PBL att tillåta åtgärden. Vad Trafikverket har anfört rörande att åtgärden inte avser fönster som vetter mot gaturummet och att förändringar av området genomförts tidigare ändrar inte den bedömningen. Ändringen kommer heller inte att kunna ske så varsamt att byggnadens karaktärsdrag bevaras (jfr 8 kap. 17 § PBL).

Inte heller det föreläggande om att vidta bullerdämpande åtgärder som riktats mot Trafiknämnden är skäl att bevilja det sökta bygglov. Mark- och miljödomstolen har förståelse för Trafikverkets svårigheter men har i målet att ta ställning till om bygglov kan beviljas enligt PBL. Mark- och miljödomstolen kan i målet inte heller ta ställning eller hänsyn till hur föreläggandet från miljö- och hälsoskyddsnämnden bäst ska efterlevas eller göra en avvägning mellan olika kommunala nämnders beslut.

Enligt de skäl som redogjorts för ovan, och efter en avvägning mellan det enskilda intresset att genomföra fönsterbyte enligt ansökan och det allmänna intresset att bevara byggnadens kulturhistoriska värde där det allmänna intresset enligt mark- och miljödomstolen väger tyngre, kan bygglov för den sökta åtgärden inte beviljas. Överklagandet ska därför avslås.

Slutligen noterar mark- och miljödomstolen att det av handlingarna i målet inte framgår om Trafikverket sökt dispens från bestämmelserna i 8 kap. PBL i enlighet med vad som framgår av bestämmelsen i 8 kap. 26 § PBL.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV427)

Överklagande senast den 29 april 2015. Prövningstillstånd krävs.

Annika Grönlund

Kent Svensson

I domstolens avgörande har deltagit tingsfiskalen Annika Grönlund, ordförande, och tekniska rådet Kent Svensson. Föredragande har varit beredningsjuristen Annica Cornelius.